

Stockholm 2020-03-13

Publicistklubben ber härmed att få lämna synpunkter på *En ny terroristbrottslag. (SOU 2019:49)*

Robert Aschberg
ordförande

Vår referens:
Nils Funcke
[nils.funcke@gmail.com](mailto:nil.funcke@gmail.com)
072 - 563 38 64

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM
Ju.L5@regeringskansliet.se
Ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande över SOU 2019:49, Dnr Ju2019/03942/L5

PK har sedan 1874 verkat för en vid tryck- och yttrandefrihet. En av de grundläggande fri- och rättigheter, som tillsammans med bland annat föreningsfriheten utgör en förutsättning för den fria åsiktsbildningen. Vi begränsar därför vår granskning av utredningen *En ny terroristbrottslag* från detta perspektiv.

Inledningsvis

I vårt yttrande över förslag till att straffbelägga samröre med terrororganisationer, (Ju 2019/01919/L5), framförde vi bland annat att det redan finns en omfattande kriminalisering av gärningar som på olika sätt främjar terrorism. De till del överlappande bestämmelserna i terroristbrottslagen, finansieringslagen och rekryteringslagen samt bestämmelser i brottsbalken som träffar gärningar som terrorister kan antas utföra, till exempel olaga vapeninnehav och hantering av sprängmedel. Som visat sig har även lagen om särskild utlänningskontroll använts för att omhänderta och begära personer utvisade som rätt eller fel påstått ha understött terrorism. En lag som enligt vår uppfattning inte uppfyller de krav man har rätt att förvänta sig av en rättsstat när den som anklagas, omhändertas och riskerar utvisning inte ens delges vilka misstankar som riktas mot personen.

Sammantaget ett lappverk som kännetecknades av svåröverskådlighet och därmed svår att tillämpa och bristande i den förutsebarhet som bör känneteckna en god lagstiftning.

Vi ser därför positivt på förslaget att sammanföra terroristbrottslagen, rekryteringslagen och finansieringslagen i en reglering.

Föreningsfriheten, deltagande och samröre

I en lagrådsremiss förslog regeringen att det skulle införas ett särskilt straffansvar för den som *deltar* i verksamheten i en terrororganisation som är ägnad att "främja, stärka eller understödja organisationen". Lagrådet fann att utformningen av bestämmelsen inte var förenligt med föreningsfriheten enligt regeringsformen. Regeringen återkom i ett utkast till lagrådsremiss (Ju 2019/01919/L5) med förslag att "deltagande i" skulle ersättas med "samröre med" en terrororganisation. Syftet angavs dock vara det samma som tidigare och regeringen lät formuleringar om att straffbelägga gärningar som "främjar, stärker eller understödjer" en terrororganisation gälla även samröre.

Vi framhöll i vårt yttrande över utkastet att formuleringen "annat liknande stöd" som kan anses "främja, stärka eller understödja en terrororganisation" är för allmänt hållet. Enligt regeringen blir det nödvändigt att vad gäller "liknande stöd" att vid tillämpningen göra en "slags genomsnittlig bedömning av om ett handlade kan anses innebära en risk för att en terrororganisation främjas, stärks eller understöds". Problemet med denna flytande gräns exemplifieras av att det i utkastet var nödvändigt att poängtera att humanitär verksamhet som bedrivs av "opartiska och fristående humanitära organisationer" inte ska träffas av

bestämmelsen även om sådana insatser ”direkt eller indirekt” kommer en organisation till godo. Utkastet avsåg inte att det skulle utgöra ett brott mot samröresförbudet att bedriva journalistisk verksamhet.

Problemen kvarstår i förslaget till terroristbrottslag

I förslaget till lagens §5 kriminaliseras vissa angivna gärningar som är ägnade att främja, stärka eller understödja terroristorganisationer. Här nämns befattningshavande med vapen och upplåtelse av lokaler samt ”annat liknande stöd”.

I författningskommentar till 5§ (s. 413) anges att ”ett handlande inom ramen för den legitima journalistiska verksamheten inte anses vara ägnad att främja, stärka eller understödja terroristorganisationen”. Vid prövning ska straffbara gärningar som kan komma att begås vid anskaffning av uppgifter bedömas i det ”sammanhang i vilket den utförs, dvs. det journalistiska uppdraget”.

Journalist är i sig ett svårfångat begrepp och inte blir det lättare att definiera vad som ska anses vara legitim och icke legitim journalistik. Det låter sig helt enkelt inte göras att definiera begreppet vilket utredningen också signalerar genom att inte ens försöka sig på en avgränsning. Detta är ingen bra byggsten i en lag och används i princip inte alls i lagtext. Tydlighet skulle kunna skapas genom att istället använda definitioner från yttrandefrihetsgrundlagarna och regeringsformen om rätten för var och en att anskaffa och själv eller genom någon annan låta offentliggöra uppgifter.

Det ska noteras att gärningar enligt förslaget till lag t.ex. de gärningar den som i syfte att anskaffa uppgifter för offentliggörande begår ska bedömas objektivt. För att vara straffbar krävs alltså inte att personen haft en avsikt att främja, stärka eller understödja terroristorganisationen. Frågan inställer sig hur det låter sig förenas med att det journalistiska sammanhanget ska tillmätas betydelse.

Även förslaget till 7§ berör frågan om den fria åsiktsbildningen. Bestämmelsen syftar till att straffbelägga ”meddelanden till allmänheten” som ”uppmannar eller på annat sätt söker förleda till särskilt allvarlig brottslighet” och de brott som ange i lagen, inklusive de i §5 angivna straffbara gärningarna.

I såväl 5§ som 7§ lämnas ett utrymme för att vissa gärningar ska kunna anses straffria. Det är i de fall där gärningen bedöms som ”ringa”. Det ger enligt utredaren ett utrymme för när ansvar inte ska utkrävas för en gärning. Som exempel anges att det ”i vissa fall bl.a. kan omfatta gärningar som främst får ses som ett led i opinionsbildningen”. Här skulle också vissa gärningar vid anskaffande av uppgifter för publicering kunna rymmas enligt resonemanget i författningskommentaren till 5§.

Inför ett försvarlighetsbegrepp

Utrymmet för straffrihet i ringa fall är nödvändigt men enligt vår uppfattning otillräckligt.

I 5§ och 7§ som berör frågan om den fria opinionsbildningen och anskaffande av uppgifter för offentliggörande bör det införas ett uttryckligt undantag för opinionsyttranden och gärningar som utgör ett led i anskaffning av uppgifter. Det bör formuleras som ett försvarlighetsrekvisit i lagtexten.

Utredaren avvisar en sådan säkerhetsventil och balansfaktor till andra intressen som yttrandefriheten med att terrorbrottslagarna avser att ”skydda samhället mot allvarliga angrepp på grundläggande samhällsintressen” och att de ”nationella straffbestämmelser som regelverket delvis bygger på (t.ex. uppviglingsbrottet)” inte innehåller några sådana uttryckliga begränsningar.

Informations- och yttrandefriheten liksom anskaffarfriheten är grundläggande samhällsintressen. Att en stram tillämpning av terrorbrottslagen riskerar att hota de värden den är tänkt att försvara framgår av motivtexterna i utredningen. Därför framstår det inte bara som nödvändigt utan också självklart att införa möjligheten att göra en försvarlighetsbedömning.

Det skulle utgöra en tydlig markering i lagtexten om att det finns motstående värden som ska vägas in vid prövningen om en handling är straffbar eller inte. Det blir sedan domstolarna som har att göra en proportionalitetsbedömning om en gärning som inte anses ringa ändå kan anses försvarlig med tanke på syftet med att den vidtagits. En sådan bestämmelse skulle enligt vår uppfattning inte påverka möjligheten lagföra personer som begår terrorbrott.

Robert Aschberg
ordförande

Nils Funcke
Föredragande